

København, 13. marts 2026

Til Kulturministeren

Jour. nr.: 24/00289

Klage vedrørende Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse om ikke at frede Kalundborg Radiostation

By og Land Danmark – *Landsforeningen for bygnings- og landskabskultur* skal hermed indgive klage over Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse af 25. februar 2026 om ikke at frede Radiofonistationsbygningen, to sendemaster med wire, funktionærboliger og nære udearealer afgrænset af vejen omkring stationen, Radiovej 4, 10, 12, 4400 Kalundborg, Kalundborg Markjorder, 76hn og 76zi, Kalundborg Kommune.

Foreningen indsendte i januar 2024 det oprindelige fredningsforslag og afgav i forbindelse med høringen et høringssvar til støtte for Det Særlige Bygningssyns indstilling om fredning.

Kalundborg Radiostation udgør efter By og Land Danmarks opfattelse et særdeles markant anlæg i dansk teknologisk og kulturhistorisk sammenhæng. Som Danmarks første og eneste langbølgestation har anlægget haft en central betydning for etableringen af landsdækkende radiokommunikation og for forbindelsen mellem Danmark og store dele af Rigsfællesskabet gennem en lang periode af det 20. århundrede.

Det er derfor positivt, at Slots- og Kulturstyrelsen i afgørelsen anerkender, at anlægget rummer væsentlige kulturhistoriske værdier og en betydelig teknologihistorisk fortælling med national betydning.

Samtidig giver flere forhold i afgørelsen, efter By og Land Danmarks opfattelse, anledning til spørgsmål – både i relation til begrundelsen og til den måde, de forskellige hensyn synes at være vægtet i den samlede vurdering. Det gælder blandt andet forholdet til Det Særlige Bygningssyns indstilling, vægtningen af økonomiske og praktiske forhold samt vurderingen af anlæggets kulturhistoriske betydning.

På den baggrund ønsker By og Land Danmark at fremhæve en række forhold, som efter foreningens opfattelse giver anledning til en nærmere vurdering.

Fravigelse af Det Særlige Bygningssyns indstilling

Det Særlige Bygningssyn indstillede i juni 2025, at Kalundborg Radiostation burde fredes, idet anlægget efter synets vurdering rummer både arkitektoniske og – navnlig – kulturhistoriske kvaliteter, som samlet kan begrunde en fredning.

Når Slots- og Kulturstyrelsen vælger ikke at følge denne indstilling, må det efter By og Land Danmarks opfattelse forudsætte en særlig klar og sammenhængende begrundelse. Det Særlige Bygningssyn er netop nedsat som statens faglige rådgivende organ i spørgsmål om bygningsfredning, og synets vurderinger tillægges derfor normalt betydelig vægt.

I den foreliggende afgørelse fremgår det imidlertid ikke tydeligt, hvilke forhold der konkret begrunder, at styrelsen fraviger Bygningssynets faglige vurdering.

Vægtningen af økonomiske og praktiske forhold

Afgørelsen lægger i betydelig grad vægt på økonomiske og praktiske forhold, herunder ejerens manglende

interesse i at opretholde anlægget, de anslåede vedligeholdelsesudgifter samt vanskeligheder ved fremtidig anvendelse.

Efter By og Land Danmarks opfattelse bør sådanne hensyn imidlertid være sekundære i forhold til vurderingen af de kulturhistoriske og arkitektoniske fredningsværdier. Efter bygningsfredningslovens systematik er det netop disse værdier, der udgør det primære kriterium for, om en bygning eller et anlæg bør fredes.

Fredningsloven har netop til formål at sikre, at bygninger og anlæg af væsentlig kulturhistorisk betydning kan bevares uafhængigt af skiftende ejerinteresser eller midlertidige økonomiske forhold.

Supplerende bemærkning vedrørende ejerens høringssvar

I afgørelsen indgår også de synspunkter, som ejeren, Danmarks Radio, har fremført i høringsfasen. DR peger blandt andet på ønsket om at afhænde anlægget, på de anslåede omkostninger til istandsættelse og vedligehold samt på, at driften af et sådant anlæg efter DR's opfattelse ligger uden for rammerne af public service-opgaven.

Efter By og Land Danmarks opfattelse er det forståeligt, at en ejer i en sådan situation redegør for de praktiske og økonomiske forhold ved anlæggets fremtid. Dette ændrer imidlertid ikke ved, at sådanne hensyn ikke i sig selv kan være afgørende for vurderingen af, om et anlæg rummer fredningsværdier af national betydning.

Det bemærkes i den forbindelse også, at Slots- og Kulturstyrelsen selv fremhæver, at en public service-forpligtelse ikke i sig selv er til hinder for fredning af bygninger ejet af DR, og at DR tidligere har ejet fredede ejendomme, som senere er blevet afhændet. Dette peger efter By og Land Danmarks opfattelse på, at spørgsmålet om ejerskab og fremtidig drift ikke nødvendigvis er afgørende for selve fredningsvurderingen.

For så vidt angår de anslåede omkostninger til istandsættelse og vedligehold bemærkes det endvidere, at vurderingen i afgørelsen i vidt omfang synes at bygge på oplysninger fra ejeren selv. I lyset af bygningsfredningslovens formål om at sikre bygningers opretholdelse på længere sigt forekommer det nærliggende, at vurderingen af anlæggets tekniske stand og restaureringsbehov – herunder særligt sendemasternes tilstand – i en sag af denne karakter baseres på en uvildig faglig vurdering. En sådan vurdering vil kunne bidrage til et mere solidt fagligt grundlag for den samlede vurdering af anlæggets fremtidige bevaringsmuligheder.

Vurderingen af arkitektoniske og teknologihistoriske værdier

I afgørelsen lægger styrelsen vægt på, at de arkitektoniske værdier i anlægget er begrænsede, blandt andet fordi radiostationen er præget af funktionsbestemte ændringer og senere tilpasninger.

Efter By og Land Danmarks opfattelse forekommer denne vurdering at tillægge de arkitektoniske kvaliteter relativt stor betydning i en sag, hvor de primære fredningsværdier netop ligger i anlæggets teknologiske og kulturhistoriske betydning.

Kalundborg Radiostation er et teknologisk anlæg, hvis væsentligste kulturarvsværdi knytter sig til udviklingen af radio- og kommunikationsteknologi i Danmark. I fredningspraksis er det velkendt, at industrielle og teknologiske anlæg ofte fredes netop på grund af deres teknologihistoriske og samfundshistoriske betydning, selv når de arkitektoniske værdier er mere begrænsede.

Det forekommer derfor uklart, hvorfor de arkitektoniske forhold i den foreliggende sag tillægges så stor vægt i den samlede vurdering.

Ombygninger og ændringer som del af anlæggets historie

Styrelsen fremhæver endvidere, at stationsbygningen gennem tiden er blevet ændret og tilpasset nye funktioner, og at dele af interiøret i dag er præget af nyere overflader og ombygninger.

Efter By og Land Danmarks opfattelse bør sådanne ændringer ikke nødvendigvis opfattes som en svækkelse af fredningsværdien. For teknologiske anlæg er løbende ombygninger og tilpasninger ofte en væsentlig del af den historiske fortælling, idet de dokumenterer udviklingen i teknologi, drift og organisering over tid.

I tilfældet Kalundborg Radiostation afspejler ændringerne netop udviklingen i radioteknologi fra anlæggets etablering i 1927 og frem til senere udvidelser og moderniseringer. Disse lag kan derfor ansues som en del af anlæggets samlede teknologihistoriske værdi.

Naturfredningen som begrundelse

Et fjerde forhold vedrører betydningen af naturfredningen af området omkring Gisseløre.

Afgørelsen lægger vægt på, at naturfredningen indebærer modstridende hensyn i forhold til en eventuel bygningsfredning. Samtidig fremhæver styrelsen imidlertid selv, at naturfredningens formålsbestemmelse rummer mulighed for at tage hensyn til kulturhistoriske værdier.

Når dette lægges til grund, forekommer det uklart, hvorfor naturfredningen tillægges så afgørende vægt i den samlede vurdering.

Efter By og Land Danmarks opfattelse bør eksistensen af en naturfredning ikke i sig selv tale imod en bygningsfredning. Tværtimod forekommer det nærliggende, at de to hensyn afvejes konkret i en situation, hvor et anlæg både rummer betydelige kulturhistoriske værdier og er beliggende i et fredet landskab.

Manglende overvejelse af alternative fredningsmodeller

Endelig forekommer det ikke tydeligt af afgørelsen, om der er foretaget en nærmere vurdering af alternative eller mere afgrænsede fredningsmodeller.

Eksempelvis kunne der have været overvejet en delvis fredning, der alene omfattede udvalgte bygninger eller elementer af anlægget – eksempelvis stationsbygningen, funktionærboligerne eller de karakteristiske master – eller en fredning, der i højere grad tog hensyn til anlæggets teknologihistoriske karakter.

En sådan mulighed kunne efter By og Land Danmarks opfattelse have været relevant at overveje nærmere i lyset af de kulturhistoriske værdier, som styrelsen selv fremhæver.

Det forhold, at der på nuværende tidspunkt ikke foreligger en klar fremtidig anvendelse af anlægget, kan efter By og Land Danmarks opfattelse ikke i sig selv tale imod en fredning. En betydelig del af Danmarks fredede industri- og teknologibygninger har netop fået nye og bæredygtige anvendelser gennem transformation efter fredning, hvor de kulturhistoriske rammer har fungeret som et afsæt for en kvalificeret arkitektonisk og funktionel udvikling. Erfaringerne fra sådanne projekter viser, at fredning ofte kan være et udgangspunkt for netop den type udvikling, som giver tidligere funktionsbestemte anlæg nyt liv.

I den forbindelse bemærkes det, at netop de restriktioner og rammer, som en fredning medfører, i mange tilfælde har bidraget til innovative og arkitektonisk stærke løsninger, hvor historiske anlæg har fået nyt liv i respekt for deres kulturhistoriske værdier.

Samlet vurdering

Samlet set efterlader afgørelsen et indtryk af, at de kulturhistoriske værdier, som styrelsen selv anerkender i sagen, ikke fuldt ud afspejles i den afsluttende afvejning.

Kalundborg Radiostation repræsenterer et enestående kapitel i dansk teknologihistorie og i udviklingen af det moderne informationssamfund. Anlægget er tæt knyttet til opbygningen af landsdækkende radio og til Danmarks internationale radiokommunikation gennem næsten et århundrede.

Det er derfor By og Land Danmarks opfattelse, at sagen også illustrerer de særlige udfordringer, der knytter sig til bevaringen af teknologisk og infrastrukturel kulturarv, og dermed rejser et mere generelt spørgsmål om, hvordan denne type anlæg sikres en tilstrækkelig beskyttelse i fredningspraksis.

På den baggrund anmoder By og Land Danmark om, at afgørelsen genovervejes, og at spørgsmålet om fredning af Kalundborg Radiostation undergives en fornyet vurdering.

Med venlig hilsen

Iben Bækkelund Jagd

Formand i By og Land Danmark

Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur